

РОЗДІЛ 3. ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

ДОСВІД ЄС У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ РОЗВИТКУ ВОДОГОСПОДАРСЬКОГО КОМПЛЕКСУ РЕГІОНІВ ТА КУЛЬТУРИ ПОВОДЖЕННЯ З ВОДНИМИ РЕСУРСАМИ

EU EXPERIENCE IN PROVIDING THE DEVELOPMENT OF THE WATER MANAGEMENT COMPLEX OF REGIONS AND THE CULTURE OF WATER RESOURCES

У статті розглянуто питання основних проблем культури поводження з водними ресурсами. Водні ресурси є важливим показником розвитку не тільки господарської діяльності, але й економічного розвитку держави загалом. Оскільки Україна прямує до євроінтеграційних процесів, важливо розібратися, зрозуміти та поетапно впровадити законодавство Європейського економічного співавторства. У статті розкрито основні принципи Європейського Союзу, основні законодавчі напрями та нормативні документи у поводженні з водними ресурсами, які є основними у забезпеченні вимог та високих стандартів до якості питної води та очищення загалом.

Ключові слова: водні ресурси України, Рамкова Директива по Воді 2000/60/ЄС, принципи поводження з водними ресурсами, євроінтеграційні процеси, законодавство та нормативи Європейського Союзу, стандарти якості води.

В статье рассмотрены вопросы основных проблем культуры обращения с водными ресурсами. Водные ресурсы являются важным показателем развития не только хозяйственной деятельности, но и экономического развития государства в целом. Поскольку Украина стремится к евроинтеграционным процессам, важно разобраться, понять и поэтапно внедрить законодательство Европейского экономического сотрудничества. В статье раскрыты основ-

ные принципы Европейского Союза, основные законодательные направления и нормативные документы в обращении с водными ресурсами, которые являются основными в обеспечении требований и высоких стандартов качества питьевой воды и очистки в целом.

Ключевые слова: водные ресурсы Украины, Рамочная Директива по Воды 2000/60/ЕС, принципы обращения с водными ресурсами, евроинтеграционные процессы, законодательство и нормативы Европейского Союза, стандарты качества воды.

The article deals with the main problems of the culture of water resources management. Water resources are an important indicator of the development of not only economic activity, but also the economic development of the state as a whole. And since Ukraine is heading towards European integration processes, it is important to understand, understand and phase-in implement the legislation of the European Economic Co-authorship. The article outlines the main principles of the European Union and the main legislative directions and regulations in the management of water resources, which are the key to ensuring the requirements and high standards for drinking water quality and cleaning general.

Key words: water resources of Ukraine, Water Framework Directive 2000/60/EU, principles of water management, European integration processes, legislation and standards of the European Union, water quality standards.

УДК 658.3.07

Коба В.Г.

д. е. н., професор управління та економіки водного транспорту
Державний університет інфраструктури та технологій

Пахота Н.В.

асистент кафедри управління та економіки водного транспорту
Державний університет інфраструктури та технологій

Постановка проблеми. Дослідження економічного механізму використання водних ресурсів, який спрямований на підвищення ефективності функціонування водогосподарського комплексу, є необхідним за сучасних умов розвитку держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідження вітчизняних вчених переважно присвячені аналізу використання водних ресурсів, виявленню причин, що перешкоджають їх ефективному освоєнню, розробці рекомендацій щодо забезпечення комплексного використання ресурсів у межах окремих регіонів та країн. Зокрема, варто відзначити в цьому напрямі роботи Л. Горбач, С. Дорогунцова, Є. Стеценко, М. Хвесика. Окремо необхідно виділити праці В. Голяна, Л. Мельника, Д. Нехайчука, В. Сабадаша, Б. Само-

йленка, В. Тищенко щодо вивчення впливу економічного механізму на ефективність водокористування [1; 6].

Постановка завдання. Метою статті є виявлення основних концепцій та принципів поводження з водними ресурсами в європейських країнах з метою використання досвіду в модернізації культури поводження з водними ресурсами в регіонах України, що забезпечить покращення стану водних ресурсів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Водні ресурси України є національним багатством, чистоту і потенціал якого необхідно утримувати на належному рівні. В умовах євроінтеграційних процесів важливо дослідити досвід розвинутих європейських країн у культурі поводження з водними

Рис. 1. Принципи поводження з водними ресурсами, визначені Рамковою Директивою по Воді 2000/60/ЄС

ресурсами та створенні умов до їх відтворення. Нині особлива увага щодо розробки нових підходів до формування культури поводження з водними ресурсами має приділятися безпосередній зацікавленості підприємств, відомств, фізичних осіб тощо у вжитті заходів природоохоронного характеру. При цьому економічне стимулювання здійснюється методами позитивної мотивації.

Поетапна еволюція законодавства Європейського економічного співтовариства, заснованого на спробах розв'язання приватних проблем, привела до складності водних директив з різними і часто неузгодженими методологіями, визначеннями і цілями. Більш того, водні директиви на практиці часто виявлялися менш ефективними щодо екологічних результатів, ніж очікувалося. В ЄС сформувалася необхідність в новому, більш скоординованому водному законодавстві, результатом якого стала Рамкова Директива по Воді (РДВ / WFD) 2000/60/ЄС. Цей документ визначає межі для охорони всіх водних об'єктів і заснований на комбінованому підході між визначеннями цільових показників якості води (ЦПЯВ) і гранично допустимими нормами викидів (ГДНВ). Нинішня політика поводження з водними ресурсами Євросоюзу дала нам змогу сформулювати такі основоположні принципи, що наведені на рис. 1.

Всі ці принципи відображені в РДВ 2000/60/ЄС. Концентрація цих принципів в центрі політики поводження з водними ресурсами має важливі наслідки для подальшого розвитку і впровадження, оскільки вони підтримують такі цілі та елементи політики:

– розвиток інтегрованої політики для довгострокового сталого водокористування, а також її

застосування відповідно до принципу субсидіарності;

– поширення водоохорони на всі типи вод, включаючи поверхневі, прибережні і ґрунтові води;

– досягнення «доброго статусу» для всіх вод до певного терміну, а також збереження цього статусу там, де він вже досягнутий;

– управління водними ресурсами на основі річкових басейнів з відповідною координацією для районів транскордонних річкових басейнів;

– встановлення цін на користування водою з урахуванням принципу відшкодування витрат і принципу «забруднювач платить»;

– стимулювання участі громадян та формування культури поводження з водними ресурсами в рамках водогосподарських комплексів регіонів;

– подальше вдосконалення законодавства з водокористування [2].

Всі категорії законодавства Європейського Союзу щодо водокористування можна розподілити на певні категорії, які подані в табл. 1.

Загальною метою Рамкової Директиви Європарламенту та Ради Європи по Воді (РДВ) 2000/60/ЄС є встановлення охоронного режиму для внутрішніх поверхневих вод Європи, міжкордонних, морських прибережних і ґрунтових вод. Природоохоронною метою РДВ є досягнення «доброго статусу» для всіх ґрунтових і поверхневих вод.

Основними інструментами Директиви з Якості Води для Купання (для Пляжних Зон) 2006/7/ЄС є встановлення стандартів якості води, вимог з моніторингу, звітності та проведення вимірювань щодо відповідності стандартам.

Основними інструментами управління якістю питної води є встановлення стандартів і визначення вимог до ретельного моніторингу. Дирек-

тива по Питній Воді встановлює стандарти для низки мікробіологічних і хімічних параметрів, науково обґрунтованих директивами ВООЗ. Країни-члени мають право включати додаткові параметри або використовувати більш високі стандарти, але не нижче тих, що встановлені Директивою 98/83/ЄС. Країни-члени повинні здійснювати моніторинг якості питної води і вживати заходів, щоб забезпечити її відповідність мінімальним стандартам якості. Стандарти якості повинні дотримуватися в точці споживання, тобто у водопровідних кранах.

Директива 91/271/ЄС встановлює цілі і граничні величини, яких повинно бути досягнуто в результаті очищення. Більш того, докладно описані процедури моніторингу та оцінки. Якщо очисні системи є занадто дорогими, можуть застосовуватися альтернативні системи для досягнення такого ж рівня захисту навколишнього середовища. Директива регулює скидання осаду стічних вод. З 1998 р. будь-яке скидання осаду стічних вод у морські або інші поверхневі води заборонене.

Директива по нітратам сільськогосподарського походження має на меті зниження негативного впливу добрив на джерела питної води та екосистеми шляхом обмеження використання неорганічних та органічних (гній) добрив у сільськогосподарських районах.

З цією метою країни-члени повинні визначити води, схильні до забруднення нітратами із сільськогосподарських джерел, а також води, які можуть піддаватися такому забрудненню. Програми дій в рамках Директиви по нітратах сільськогосподарського походження повинні включати в себе обмеження щодо використання гнойових і хімічних добрив для ділянок поза вразливих зон зниження забруднення, що необхідно підтримувати за допомогою кодексів здорової сільськогосподарської практики (добровільних). Це означає, що країни-члени зобов'язані стежити за концентрацією нітратів в ґрунтових і поверхневих водах,

а також за евтрофікацією поверхневих вод. Щодо промислових стічних вод слід сказати, що скиди в колекторні системи і самі очисні споруди підлягають попередньому регулюванню та авторизації, причому скиди повинні піддаватися розподіленому попередньому обробленню. Це положення передбачає, що кінцевий осад може бути безпечно скинутий прийнятним способом з точки зору охорони навколишнього середовища [4].

Національна стратегія наближення (апроксимації) законодавства України до права ЄС у сфері охорони довкілля фокусується на положеннях статті 363 Глави 6 «Навколишнє середовище» і Додатку ХХХ до Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, а також має на меті забезпечення ефективного виконання Україною зазначених вимог Угоди. Стратегія охоплює увесь спектр органів, підприємств, установ та організацій, залучених до процесу виконання статті 363 Глави 6 «Навколишнє середовище» і Додатка ХХХ до Угоди про асоціацію на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях із приділенням особливої уваги загальнодержавному рівню.

Поступове наближення законодавства України до права та політик ЄС у сфері охорони навколишнього природного середовища здійснюється відповідно до Додатка ХХХ Глави 6 «Навколишнє середовище». У Додатку ХХХ визначено вимоги до імплементації окремих положень директив і регламентів, а також відповідні часові межі. Цей Додаток охоплює 29 джерел права ЄС (директив і регламентів) у 8 секторах, зокрема якість води та управління водними ресурсами, включаючи морське середовище.

Отже, вищезазначені нормативні документи екологічного законодавства з питань охорони вод Європейського Союзу мають на меті поступове

Таблиця 1

Законодавство Європейського Союзу, що регулює поведження з водними ресурсами станом на 2017 рік

Напрями законодавства	Нормативні документи
Концептуальне рамкове законодавство	Рамкова Директива по Воді 2000/60/ЄС
Законодавство, що встановлює нормативи якості води	Директива по якості води для купання (пляжних зон) 2006/7/ЄС
	Директива по питній воді 98/83/ЄС
Законодавство, що орієнтоване на контроль за викидами	Директива по очищенню міських стічних вод 91/271/ЄС
	Директива по нітратах сільськогосподарського походження 91/676/ЄС
	Директива по інтегрованому контролю і попередженню забруднення 96/61/ЄС
Законодавство, що орієнтоване на контроль за викидами з дифузних джерел	Директива по засобам захисту рослин 91/414/ЄС
	Маркетинг і використання небезпечних речовин і препаратів 76/769/ЄС
	Біоциди 98/8/ЄС
Законодавство, що визначає моніторинг і звітність у поведженні з водними ресурсами	Загальноновстановлені процедури по інформаційному обміну 77/795/ЄС

зменшення забруднення підземної води і запобігання її подальшому забрудненню. Вони скеровані на принцип «відтворювання» водних ресурсів держави та спрямовані на вдосконалення охорони та покращення водного середовища. Розроблено заходи охорони територіальних і морських вод.

Ці Директиви та угоди передбачають, що їхнє впровадження та посилення природоохоронної діяльності матиме позитивні наслідки для підприємств та громадян України та ЄС, наприклад через удосконалення системи охорони здоров'я, покращення економічної та природоохоронної ефективності, оберігання та збереження природних ресурсів, упорядкованість екологічної політики в інші сфери політики держави, а також через підвищення рівня виробництва (рентабельності) завдяки сучасним технологіям [3].

Висновки з проведеного дослідження. Таким чином, варто відзначити необхідність активного напрацювання у відповідному вітчизняному законодавстві з метою його наближення до нормативів Європейського Союзу. Підтримка загальноєвропейських стандартів у водоохоронній сфері допоможе покращити якість водних ресурсів України та забезпечити їх належне збереження.

Рамкова Директива по Воді 2000/60/ЄС розкриває методи регулювання забору прісної води; прописує заходи, які спрямовані на регулювання та запобігання надходження, а також прямих скидів речовин-забрудників; встановлює основи щодо охорони перехідних вод, поверхневих вод суші, прибережних та підземних вод; прописує поняття моніторингу та звітності екологічного та хімічного стану для водних ресурсів. Проте в цьому разі

державне регулювання не повинне замінювати ринкове саморегулювання, а має лише доповнювати його, створювати необхідні умови для покращення екологічного стану річок та озер.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Хвесик М., Яроцька О., Головинський І. та ін. Водні ресурси на рубежі XXI ст.: проблеми раціонального використання, охорони та відтворення / за ред. М. Хвесика. Київ: РВПС України НАН України, 2005. 564 с.
2. Проект ЄС «Додаткова підтримка Міністерства екології та природних ресурсів України у впровадженні Секторальної бюджетної підтримки» / Національна стратегія наближення (апроксимації) законодавства України до права ЄС у сфері охорони довкілля. URL: [http://www.if.gov.ua/files/uploads/Strategy_web_\(2\).pdf](http://www.if.gov.ua/files/uploads/Strategy_web_(2).pdf).
3. Проект ЄС «Додаткова підтримка Міністерства екології та природних ресурсів України у впровадженні Секторальної бюджетної підтримки» / Якість води та управління водними ресурсами: короткий опис Директив ЄС та графіку їх реалізації. URL: http://www.if.gov.ua/files/uploads/Water_brochure_fin.pdf.
4. Сближение с водной политикой Европейского Союза (ЕС). URL: http://ec.europa.eu/environment/enlarg/pdf/pubs/water_ru.pdf.
5. Сучасний стан та проблеми водогосподарського комплексу України. URL: <https://www.oalibrary.org/papers/view/22d2d427-d256-4b83-b1ac-878c02a0c05d>.
6. Хвесик М., Голян В., Бардась В. Формування нової моделі фіскального регулювання природокористування: інституціональні передумови, методологічне забезпечення та практичні рекомендації. Економіст. 2013. № 9. С. 4–13.